

Toelichting Toetsingsformulier

Een van de knelpunten in het beleidsplan uit 2005 was de constatering van de klankbordgroep dat men nogal willekeurig met het honoreren/afwijzen van kapaanvragen omging. Ook vond men dat de belangenafweging op een onduidelijke manier plaatsvond. Omdat het toetsingsformulier in feite de basis is van het huidige kapbeleid en omdat het formulier op een aantal aspecten gewijzigd is, wordt in dit bomenbeleidsplan uitvoering aandacht besteedt aan de achtergrond en het gebruik van het formulier.

In bijlage 2 is het formulier opgenomen. In bijlage 9 volgt een uiteenzetting voor de onderbouwing en gebruik van het formulier. Deze zal voor elke omschrijving met puntenscore behandeld worden. Wijzigingen ten opzichte van het oude formulier worden tevens benoemd en uitgelegd.

Leeftijd

De leeftijd van een boom is doorgaans bepalend voor de grootte, beeldwaarde en ecologische betekenis. Daarom neemt de puntenscore voor elke leeftijdscategorie toe. De categorieën vallen ongeveer samen met de levensfasen van de boom:

- 1-10 jaar : Aanslagfase/begin jeugdfase
- 11-25 jaar : Jeugdfase
- 26-50 jaar : Jong volwassen fase
- 51-100 jaar : Laat volwassen fase
- > 100 jaar : Eindfase

Het hanteren van leeftijden en fasen is een gemiddelde norm omdat soorten met een relatief korte levensloop, en zeker in de stedelijke omgeving, niet ouder worden dan 50-60 jaar. Dit geldt bijvoorbeeld voor berken, populieren en vaak ook voor essen en esdoorns. Eiken, beuken en lindes daarentegen kunnen veel ouder worden. De leeftijd wordt in de praktijk bepaald aan de hand van de stamdiameter en/of informatie uit het digitale beheersysteem over het jaar van aanplant.

Stamdiameter

Deze waardering is min of meer gekoppeld aan de leeftijd en bedoelt om snelgroeiende bomen extra te waarderen. Bomen die snel groeien, zoals wilgen en populieren, hebben op een relatief jonge leeftijd al een forse stamdoorsnede en kroondiameter (bijvoorbeeld een wilg van 35 jaar heeft een stamdiameter van 50-60 cm).

Op het aspect leeftijd scoren ze dan relatief laag, terwijl ze wat betreft stamomvang en grootte gelijkwaardig zijn met een eik van 60-70 jaar.

Op stamdiameter krijgen deze bomen dus extra waardering.

Standplaats

De standplaats van een boom is een belangrijke factor bij het beeldbepalende effect van een boom. Een volwassen eik bij een particulier in de achtertuin heeft niet hetzelfde beeldeffect dan een vergelijkbaar exemplaar in een park of langs de openbare weg. De positie ten opzichte van openbaar toegankelijk gebied is bepalend voor het aantal toe te kennen punten.

Wijziging nieuwe formulier: nieuw is de toevoeging van een 'nul' score als de betreffende standplaats als factor op beeldeffect geen toegevoegde waarde heeft. Voorbeeld hiervan zijn bomen in bosachtige gebieden.

Afbeelding

De solitaire zomereik (*Quercus robur*) aan de Willem van de Veldstraat. De boom krijgt door zijn markante positie het maximum van vier punten op het criterium 'standplaats'

Plantwijze

De manier waarop een boom geplant is ten opzichte van naburige bomen heeft invloed op het individuele beeldeffect. Een boom die solitair staat en rondom zichtbaar is, heeft een groter beeldeffect dan een individueel exemplaar die deel is van een groep of rij bomen. Hoe groter de individuele bijdrage is aan het totale bomenbeeld, des te hoger de puntenwaardering.

Wijziging nieuwe formulier: nieuw is de toevoeging van een 'nul' score. Bomen die hiervoor in aanmerking komen zijn bijvoorbeeld exemplaren die onderdeel zijn van een achtertuinbeplanting waarbij het niet relevant is 'plantwijze' als waarderingscriterium toe te passen.

Afbeelding

Zilverlindes (*Tilia tomentosa*) in een groenstrook langs de parkeerplaats bij de Markt. Het beeldeffect van een boom uit een groep is beperkter dan een solitair exemplaar

Schaarste

Vanaf het buitengebied richting het centrum van de dorpen is de tendens dat de hoeveelheid bomen per vierkante meter gestaag afneemt door intensivering van het ruimtegebruik. Een boom in het centrum is van grotere waarde dan een vergelijkbare boom langs een afgelegen weiland. Niet alleen overigens omdat de dichtheid van bomen in het stedelijk gebied minder is, maar ook omdat de boom intensiever ervaren wordt door ook nog eens veel meer mensen. Daarom krijgen bomen in het stedelijk gebied een hoge score op dit criterium (10 punten). Bomen in het centrum scoren nog hoger (14 punten). Deze waarderingen zijn relatief hoog vergeleken met bijvoorbeeld het criterium 'leeftijd' of 'stamdiameter'. Het geeft het belang aan van het hebben van bomen op de plekken waar de meeste mensen wonen en leven.

Wijziging nieuwe formulier: nieuw is de toevoeging van een 'zes' score voor bomen in landelijk of bosachtig gebied. In het oude formulier kregen deze bomen automatisch een 'nul' score. Dit is niet terecht want ook deze bomen leveren ter plekke een bijdrage aan het landschapsbeeld.

Afbeelding Een eenzame boomhazelaar (*Corylus colurna*) in de Gasthuisstraat.

Ruimtelijke bepaling

Dit criterium is eigenlijk een optelsom van voorgaande criteria en is bedoeld om een totaalwaardering te geven voor de beeldbepalende functie van een boom. Exemplaren die hoog scoren op voorgaande onderdelen, doen dat hier doorgaans ook. In de praktijk is het niet altijd eenvoudig om een eenduidige afweging te maken tussen de verschillende categorieën.

Als onderscheidend criterium tussen beeldbepalend en niet beeldbepalend wordt daarom de vraag gesteld: 'Heeft de kap van de boom een ingrijpend effect op het bomenbeeld in de omgeving?' Zo ja, dan is hij beeldbepalend en scoort de boom acht punten. Bomen die dienst doen als herkenningspunt, maar niet direct beeldbepalend zijn, krijgen ook een score van acht punten.

Wijziging nieuwe formulier: De mogelijkheid om het hoogste puntenaantal van '20' te scoren vervalt. Deze score werd toegekend aan bomen uit de bomenstructuur. Omdat deze bomen sowieso een beschermde beleidsstatus hebben, heeft het geen toegevoegde waarde om deze extra punten toe te kennen.

Afbeelding De beeldbepalende witte paardenkastanje (*Aesculus hippocastanum*) aan de Balkerweg 60 in Witharen. Kap van deze boom zou een forse impact hebben op de omgeving

Culturele waarde

Bomen kunnen bijdragen aan het (historisch) cultuurgood. Deze bomen hebben in de gemeente Ommen een extra beschermde status. Voorbeelden van dergelijke bomen zijn exemplaren die als herdenkingsboom zijn geplant ter herinnering van een bepaalde gebeurtenis. Bijvoorbeeld de Beatrixboom ter gelegenheid van de 50^e verjaardag van koningin Beatrix op 31 januari 1988.

Ook als een boom een historisch restant is, volgt een hoge puntenwaardering. Denk hierbij aan de treuriep in de voormalige Pastorietuin aan de Balkerweg te Ommerschans of aan de bomen rondom het hoofdgebouw van huize Het Laar.

Tot slot worden ook bomen die onderdeel uitmaken van een monumentale omgeving en 'bomen met een verhaal' gewaardeerd met punten. Met de laatste categorie worden bomen bedoeld waarbij bijvoorbeeld herinneringswaardige gebeurtenissen hebben plaatsgevonden.

Wijziging nieuwe formulier: nieuw is de toevoeging van een 'nul' score omdat voor de meeste bomen dit criterium niet van toepassing is.

Afbeelding

De treuriep in de voormalige pastorietuin aan de Balkerweg te Ommerschans

Vorm van de boom

In de gemeente Ommen kent men extra punten toe aan bomen die zich op natuurlijke, onbeperkte wijze hebben kunnen ontwikkelen waardoor de kroonvorm karakteristiek is voor de betreffende soort. Een voorbeeld van een dergelijke boom is een solitaire, niet opgekroonde beuk die zijn takken tot en met de grond heeft ontwikkeld. Deze bomen scoren acht punten. Laan- en straatbomen die structureel zijn opgekroond komen dus niet in aanmerking voor punten op dit aspect.

Wijziging nieuwe formulier: in het oude formulier konden op diverse snoeivormen verschillende scores behaald worden. In het nieuwe formulier wordt een meer eenduidige puntentoekenning gehanteerd voor bomen met een bijzondere, soortgerelateerde snoeivorm. Voorbeelden hiervan zijn knot- en bloklindes of dakplatanen en krijgen vier punten toegekend. Gekandelaberde bomen krijgen geen punten, omdat dit in feite juist afbreuk doet op de vorm van een boom. Tevens nieuw is de 'nul' score omdat de meeste bomen niet in aanmerking komen voor punten in deze categorie.

Afbeelding

Bloklindes voor café Flater aan de Markt. Beperkt van omvang, maar beeldbepalend door de karakteristieke vorm

Potentie

Indien een boom de potentie heeft om uit te kunnen groeien tot monumentale boom, worden 20 punten toegekend. Dit zijn in het algemeen de bomen met een lange levensduur zoals lindes, eiken, platanen en beuken. De stand- en groeiplaats moet zo zijn dat de boom voldoende boven- en ondergrondse groeiruimte tot zijn beschikking heeft. Als richtlijn voor potentieel doorwortelbaar volume wordt 1/2 tot 3/4 kubieke meter per vierkante meter kroonprojectie gehanteerd. Bovendien moet de boom zich in het volwassen stadium bevinden en geen (levensbedreigende) problemen hebben die de toekomstverwachting kunnen beperken. Beoordeling vindt plaats door een ervaren boomdeskundige van de gemeente.

Wijziging nieuwe formulier: nieuw is de toevoeging van een 'nul' score omdat voor de meeste bomen dit criterium niet van toepassing is.

Afbeelding

Deze lindes zijn potentieel monumentaal. De bomen beschikken over een onbeperkte boven- en ondergrondse groeiruimte en zijn conditioneel prima.

Soort

Bomen die als soort zeldzaam zijn voor de gemeente Ommen krijgen een puntenwaardering van acht punten. Het betreft dan bijvoorbeeld bijzondere soorten of cultivars in parken. Voorbeelden in Ommen zijn de bruinbladige beuk of bloedbeuk bij de toegang naar villa of zwembad Olde Vechte en de tulpenboom naast Korhoenstraat 42. Het criterium hiervoor is dat het binnen de gemeente Ommen slechts enkele exemplaren betreft. Door dergelijke exemplaren te waarderen met extra punten, maken de zeldzame, bijzondere bomen een grotere kans op een beschermde status.

Wijziging nieuwe formulier: nieuw is de toevoeging van een 'nul' score omdat voor de meeste bomen dit criterium niet van toepassing is.

Afbeelding De mammoetboom (*Sequoiadendron giganteum*) in de berm van de Papaverstraat is een bijzonde soort voor de gemeente Ommen. De boom staat mede daarom op de lijst van Gemeentelijke Groenmonumenten

Ecologische betekenis

Ommen hecht waarde aan bomen die een grote bijdrage leveren aan de natuurlijke kwaliteit van de leefomgeving. Daarom worden bomen met een belangrijke ecologische betekenis gewaardeerd met extra punten. Overigens blijven exemplaren die een onmisbaar onderdeel vormen van een biotoop of onderdeel zijn van de Ecologische Hoofdstructuur sowieso staan, tenzij zwaarwegende redenen gelden zoals de openbare veiligheid.

Gezien het feit dat dergelijke bomen of boomstructuren vaak ook deel uitmaken van het bomenstructuurplan of qua puntenaantal doorgaans meer dan dertig scoren, genieten deze bomen een beschermde status. Bovendien zijn deze objecten ook nog eens beschermd in de Flora- en Faunawet vanwege de belangrijke ecologische functie.

Afbeelding

Oude eikenstructuren in de Koesteg. Een doorgaande bomenstructuur die dienst doet als migratieroute voor vleermuizen

Randvoorwaarden

Behoud van een boom is alleen zinvol als deze in potentie zijn levenscyclus op een gezonde en verantwoordelijke wijze kan bereiken. Daarom zijn in het toetsingsformulier een viertal randvoorwaarden opgenomen. Indien een boom op één of meerdere aspecten niet voldoet, volgt een kapadvies.

Het betreft de volgende randvoorwaarden:

- Slechte conditie (gezondheid)
- Levensverwachting < 10 jaar
- Onveilige boom (verkeersveiligheid)

Standplaats is ongeschikt. Het gaat om bomen die onoordeelkundig zijn aangeplant in relatie tot de omgeving en/of beschikbare groeiruimte. Dit geldt overigens niet als omgeving van de boom verandert waardoor de boom ineens op een ongeschikte standplaats zou staan.